

O DĚLNÍCÍCH NA VINICI

Mt 20,1-16

Hospodář hledá dělníky

Ježíš zde navodil situaci, ve které vystupuje hospodář, majitel vinice. Ten shání dělníky, aby na ní pracovali. Hned ráno se vypraví na „trh“ (slovo *agora* představuje prostranství uprostřed města, kde se odehrával veřejný život obce), aby najal dělníky. Smluví s nimi také příslušnou odměnu - jeden denár. Byla to zřejmě obvyklá částka za den práce dělníka. Hospodář vypadá neklidně, na agoru přichází během dne znovu a znovu a pořád hledá další a další dělníky. Zajímavé je, že s těmito dělníky už nesmlouvá přesnou částku jako s těmi prvními, ale říká jim, že jim dá to, „co je spravedlivé“. Je to trochu nezvyklé, že? Jednou z prvních věcí, o kterou se člověk zajímá, když by měl přijmout nějaké zaměstnání, je, kolik za to bude dostávat. Kolik *přesně* bude dostávat. Kdyby nám někdo odpověděl, že dostaneme to, co je spravedlivé, asi bychom nebyli moc spokojeni. Chceme vědět jasně na čem jsme. V našem podobenství dané podmínky dělníci přijímají. Zřejmě vědí, že jsou najímáni na ten den a kolik asi mohou očekávat, když budou pracovat od dvanácti nebo od tří.

A pak se ještě jednou hospodář vydá na agoru. V pět hodin odpoledne. Tedy hodinu před koncem pracovní doby. Má to ještě smysl najímat někoho jen na hodinu práce? Co může asi tak udělat? Moc toho nebude. Ale přesto hospodář oslovuje i tyto, kteří tam na agorě asi stojí celý den nečinně. Každá ruka a každá hodina práce je dobrá. U těch posledních hospodář už předem nedomlouvá nic. U prvních domluvil denár, u dalších to, „co bude spravedlivé“. U těch posledních není o odměně řeč vůbec. Snad proto, že za hodinu práce snad ani nemá smysl mluvit o mzdě, že bude prostě tak nicotná, že nemá cenu ji ani nějak konkretizovat? Nicméně i tito najatí jdou.

Otázka spravedlnosti

Pak nastává sklonek dne. Je po šesté. Konečně po perném dni plném práce „padla“. Dělníci z vinice si přicházejí pro mzdu. Zaujme nás asi majitelův pokyn správci: „*Zavolej dělníky a vyplat' jim mzdu, a to od posledních k prvním*“ (v. 8). Udělej to schválně od posledních k prvním. Tímto pokynem pán připraví konfliktní situaci. A vypadá to tak, že ji navozuje zcela úmyslně. Kdyby začal od těch prvních a vyplatil jim, co jim náleží, tak by možná odešli a ani se nedozvěděli, jak to dopadlo s těmi posledními. Žádné drama by se nakonec možná ani nekonalo. Ale ono se konalo - právě proto, že pán nařizuje začít vyplácet nejprve ty poslední. Tedy ty, co pracovali pouhou hodinu. Každý z nich dostal denár. Asi nastalo vzrušení. Nebylo to moc pochopitelné, nedávalo to smysl. Co to ten majitel vinice dělá? Dostali denár za hodinu práce? To bylo přece slíbeno nám za (pravděpodobně) dvanáct hodin práce. Co to má znamenat? Nezměnil nějak vlnař své plány? A když těm, co dělali hodinu, dal nakonec celý denár, nedá nám, co jsme dělali celý den, více? Nechce nám náhodou přidat? „*Měli zato, že dostanou víc,*“ četli jsme (v. 10). Tak asi nastalo v zadních řadách radostné vzrušení. Pán zvyšuje mzdu! Jaké ale bylo jejich překvapení a zklamání, když i oni dostali jeden denár.

Pak v nich vzkypěla krev a začali proti hospodáři reptat: „*Tihle poslední dělali jedinou hodinu, a tys jim dal stejně jako nám, kteří jsme nesli tíhu dne a vedro*“ (v. 12). Tak my tady celý den dřeme v tom strašném vedru do úpadu a těsně před koncem přijdou tihle a mají dostat stejnou odměnu jako my? Tak to tedy ne! Když je to takhle tak to bychom udělali lépe, kdybychom celý den proleželi v chládku a pak se na hodinku zvedli. Copak toto je spravedlivé? Cítí se ukřivdění. Ne až tak proto, že by nedostali to, co si zasloužili. Vždyť dostali přesně to, na čem se s hospodářem smluvili. Na ničem je neukřivil. „Jsou ale pobouřeni tím, že někdo jiný si dovolil dopadnout stejně dobře jako oni, ačkoliv si to podle jejich přesvědčení nezasloužil“ (J. Mrázek). Řekněme upřímně, necítily bychom se na jejich místě úplně stejně? Hospodář smluvil s těmi později najatými, že jim dá to, co je spravedlivé? Zapomněl snad na to? Anebo je jeho pojetí spravedlnosti ještě jiné, než u těch, co se nyní halasně a ukřivděně ozývají?

Hospodář těmto „ukřivděným“ podá dvojí vysvětlení. Nejprve se obhájí tím, že se vůči nim nikterak neprovinil: „*Příteli, nekřivdím ti! Nesmluvil jsi se mnou denár za den? Vezmi si, co ti patří a jdi!*“ (v. 13-14). Nic křivého se ti nestalo. Slíbil jsem ti denár? Dostal jsi denár! Mezi mnou a tebou není absolutně žádného rozporu. Vše proběhlo naprosto čestně a spravedlivě. To byl jeden argument. A pak přišel ten druhý. Ten, který asi působil tak provokativně: „*Já chci tomu poslednímu dát jako tobě; nemohu si se svým majetkem udělat, co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?*“ (v. 14-15). Zdá se, že tady už hospodář opouští půdu přesně vyměřené spravedlnosti a vstupuje na půdu milosrdenství. Jakoby zde opouštěl počty spravedlnosti a začal počty milosrdenství a štědrosti. Jakoby s těmi prvními jednal spravedlivě a s těmi dalšími milosrdně. Ale vzpomeňme si, co s těmi „pozdějšími“ pracovníky hospodář domluvil. Dá jim to, „co bude spravedlivé“. Pán nakonec jednal spravedlivě se všemi.

Ježíš tímto podobenstvím posunul význam chápání spravedlnosti. Ukazuje, jak to celé vnímá Pán

vinice, Pán Bůh. Boží vnímání spravedlnosti je v něčem jiné, než jak to míváme nastaveno my. My známe spravedlnost jako tu útlou dámu, která má v jedné ruce váhy a ve druhé meč. Padni komu padni, tak jak každý zasluhuje, jak je každému odváženo. Tak to cítili i oni reptající dělníci. Spravedlivé by bylo, kdyby ti pozdější dostali méně než my. Kdyby ti „v pět“ dostali dvanáctinu toho co my. Anebo, když už jsi jim dal celý denár, tak my bychom měli dostat denárů dvanáct. To je spravedlnost! Ale hospodář dává i těm posledním denár jako těm prvním. Z jednoho prostého důvodu: Chtěl jsem aby i tito poslední se měli tak dobře jako vy. I tomu poslednímu chci dát jako tobě. Vadí ti, že jsem tak dobrý a milosrdný? Pro tebe je spravedlivé odpočítat mzdu podle odpracovaných hodin. Pro mě je spravedlivé popřát i tomu poslednímu stejné dobro jako tobě. Ty jsi ode mně dostal plnou odměnu. A já chci aby i ti ostatní dostali plnou odměnu jako ty. Proč se z toho nedokážeš radovat? Vždyť i ty jsi nakonec dostal šanci - na začátku dne jsem si tě vybral. Kde bys byl, kdybych tě nevybral? Možná bys byl dnes večer o hladu. Nezapomeň, že tam stáli plonkoví dělníci celý den. Čím sis to zasloužil, že jsi byl vybrán hned ráno? Je to snad tvá zásluha? Ty ostatní nikdo nenajal. Já jsem je najal aspoň hodinu před koncem, a chci i jim dopřát „slušný výdělek“ jako tobě. To ti opravdu tak vadí, že jsem dobrý?

Možná je tu podobná myšlenka jako v podobenství o marnotratném synu. V něm mladší syn prohýřil svůj dědický podíl. Starší syn naopak věrně setrval s otcem a v pilné práci po celou dobu. Mladší syn se nakonec s nouzí zkroušeně vrací a otec ho s láskou a štědrostí přijímá. Starší syn, když se to dozví, tak se strašně rozčílí. Také mu to přijde celé nespravedlivé. Já se tady celou dobu dřú, zatímco bratříček si někde užívá. A když mu teče do bot - v hodině dvanácté (nebo v hodině „páté“) - se vrátí k otci a ten jej přijímá. A otec na to odpovídá: Ale milý (starší) synu. V čem jsi ochuzen? Všechno, co mám je a bylo tvé. Co chceš víc? Ale tento tvůj bratr byl ztracen a je znovu nalezen. Já vás miluji oba dva stejně. Přeji vám oběma dobro. Proč to nedokážeš pochopit?

Také zde ti, co pracovali od rána, podobně jako starší syn se cítí ukřivdění - my tady dřeme „celý den“, od samého začátku, a pak přijdou ti v pět a dopřáváš jim totéž dobro, co nám? Starší syn nepochopil srdce svého otce. Dělníci pracující od rána, nepochopili srdce hospodářovo. Otec nechtěl ukřivdit staršímu synovi, ani hospodář nechtěl nijak ukřivdit oněm raným dělníkům. Nadto ovšem otec i hospodáři těm ostatním „opozděným“ přejí stejné požehnání jako těm prvním. Nikomu nekřivdí, nadto jsou milosrdní.

Hospodářova spravedlnost se tedy nespokojí s pouhými výpočty kolik komu co náleží. Jeho spravedlnost je štědrá, milosrdná a přející. Převedeme-li to na věci Božího království - o které nakonec Ježíši jde především - jak bychom dopadli, kdybychom chtěli jít pouze podle pravidel přísné spravedlnosti? Kdo z nás by se do toho Božího království nakonec dostal, kdyby Bůh měřil jen podle měřítek spravedlnosti. Ap. Pavel to poví naprosto jasně: „*Nikdo není spravedlivý, není ani jeden*“ (Ř 3,10). Bůh je spravedlivý, ale ve své spravedlnosti je také milosrdný a milostivý. Kdyby měl měřit pouze podle měřítek spravedlnosti, neobstál by nikdo z nás. Ale v Ježíši Kristu Bůh projevil i milost a milosrdenství. Spravedlivý soud za nás hřích nesl on sám, aby nám mohla být udělena šokující milost.

Co si odnést?

Co si tedy odnést z tohoto podobenství? Podle Pána Ježíše zde jde o Boží království. U Pána Boha a v jeho království má šanci skutečně každý. Ten, do přichází „ráno“, i ten, kdo přichází „večer“. A nikdo nebude ukrácen. Pro každého Pán Bůh připravuje své království, svou blízkost. Každému chce darovat sebe sama. Jak hloupé by tu bylo chtít počítat nějaké počty. Jako by třeba ti, kdo uvěřili v Krista na sklonku života nebo po životě všelijak bouřlivém, měli být nějak ukřivdění vůči těm co „věří od malička“ a žijí vzorně křesťansky po celý život. Jak hloupé by to vypadalo, kdyby si začali u Pána Boha stěžovat, že i těm „posledním“ dává Bůh stejnou radost a plnost jako těmto „prvním“. Vždyť plnost je tu pro všechny.

Podobenství končí slovy: „*Tak budou poslední první a první poslední*“ (v. 16). Ježíš tento výrok (s různými obměnami) používá vícekrát v různých souvislostech. Zatímco někde může mít nádech konfliktní - totiž, že poslední *nahradí* ty první a ti, co si o sobě mysleli, že jsou první, že to mají jisté, odejdou s prázdnou, zde se spíše myslí na to, že i ti poslední na tom budou jako ti první a ti první na tom budou jako ti poslední - tedy se všemi bude stejně dobře. Není důležité kdy přišli, jen když přišli.

Toto podobenství nás také učí nelámat nad druhými lidmi hůl. Nikdo neví, kdo kdy může zaslechnout Kristovo volání a přijmout je. Třeba až „v pět hodin odpoledne“. Na nás je zvěstovat Ježíšovo pozvání lidem a radovat se z toho, když je přijmou, jakkoli pozdě z našeho pohledu.

Podobenství nás chce nakonec vést k velké radosti z Hospodáře - Boha. Z toho jaký je, že je dobrý, milosrdný a štědrý. Na tom v podobenství všechno závisí. A závisí na tom všechno i v našem životě. Všechno je jen milost. A za to můžeme společně poděkovat.